

Nowe Skalmierzyce

Published on *Gmina i Miasto Nowe Skalmierzyce* (<https://noweskalmierzyce.pl>)

Strona główna > Dworzec

20 Maj 2012

Dworzec w Nowych Skalmierzycach

Wiek XIX, zwany przez wielu epoką pary i żelaza, był czasem intensywnego rozwoju sieci kolejowej, która coraz gęściej opasywała Europę. Pod koniec tego stulecia rewolucja technologiczna nie ominęła niewielkiej komory celnej, dzisiaj znanej jako miasto Nowe Skalmierzyce. Istotnym impulsem rozwojowym dla osady stało się oddanie do użytku linii kolejowej z Ostrowa przez Czekanów, Ociąż i Śliwniki do Skalmierzyc. W październiku 1895 roku Towarzystwo Budowy Dróg Żelaznych otrzymało na nią koncesję. W styczniu następnego roku po zakończonych pracach dokonano uroczystego otwarcia nowego połączenia. Gazeta Kaliska tak opisała to wydarzenie: [1] stycznia 1896 roku o godzinie 12.00 na dworcu w Skalmierzycach zgromadzili się zaproszeni goście z najwyższymi przedstawicielami władz z obu stron granicy, z Ostrowa i Poznania z J.W. Panem gubernatorem Daraganem i prezydentem Kalisza Grąbczewskim oraz przedstawicielami handlu i przemysłu.”

[1]

Miejscową władzę reprezentował dyrektor komory celnej. Na uroczystość przybył także landrat Von Lutzow oraz książę Radziwiłł z Antonina. Oto właśnie rozpoczęła się nowa epoka dla społeczności Skalmierzyc. Warto pokreślić, iż w sąsiednim,

znacznie przecież większym Kaliszu kolei uruchomiono dopiero w listopadzie 1902 roku. Dalszy rozwój tego ostatniego odcinka tamowała jednak granica z Cesarstwem Rosyjskim. Było to swoistym paradoksem, iż z Ostrowa nie można było dostać się koleją do nieodległego Kalisza. Winę za taką sytuację ponoszą napięte stosunki niemiecko-rosyjskie, oba miasta leżały przecież w różnych zaborach. Oprócz problemów politycznych napotkano także na przeszkody techniczne w postaci szerokości szyn, które w Rosji były o 89 mm większe niż w pozostałych krajach europejskich (1,524 m przy 1,435 m co było powszechną regułą). Z tego powodu na dworcu w Skalmierzycach jedna strona została przeznaczona do obsługi pociągów rosyjskich, a druga o węższym rozstawie szyn dla pociągów niemieckich.

W celu wybudowania nowego połączenia rząd niemiecki zawarł 6 grudnia 1904 roku z rządem rosyjskim dwie umowy międzynarodowe, w których określono podstawy prawne i warunki połączenia kolejowego obydwu państw. Pierwszy z traktatów dotyczył właśnie budowy linii kolejowej ze Skalmierzyc do Kalisza, gdzie zaczynał się odcinek kalisko [ ] kolei żelaznej. Prace nad linią, której podstawę stanowiła omawiana umowa zakończyły się ostatecznie dwa lata później.

[2]

28 października 1906 roku dokonano oficjalnego otwarcia stacji. W tym dniu wyjechały stąd dwa pociągi do Warszawy, jeden do Łodzi i trzy do Berlina, natomiast przyjechało dziewięć składów [ ] sześć z Prus, dwa z Warszawy i jeden z Łodzi. Było to niewątpliwie duże wydarzenie biorąc pod uwagę wielkość ówczesnej komory celnej. Do obsługi ruchu pasażerskiego w ciągu 11 miesięcy wybudowano nowy imponujący dworzec, będący niejako symbolem pruskiej potęgi. Jak to powszechnie określano miał być [ ] oknem na świat a [ ] Zaprojektował go architekt Blunck, rządowy radca do spraw budownictwa. Sam dworzec wraz z infrastrukturą techniczną wykonała firma budowlana Daum i Kuhnt z Ostrowa. Miał on mury grubości ok. 70 cm zbudowane z czerwonej cegły wraz z opasującymi gmach wstawkami z zielonej cegły opalizującej. Projektant wybrał styl neogotycki, celowo wznosząc imponujący rozmiarami budynek, który miał wywierać wrażenie na przekraczających w tym miejscu granicę mieszkańcach Cesarstwa Rosyjskiego. Wnętrza były niegdyś bogato zdobione i komfortowo wyposażone. Restauracje dworcowe o podobnym standardzie można było znaleźć tylko w Berlinie albo Wiedniu. W blendach herbowych na elewacjach peronowych namalowane było godło pruskie, a od strony frontowej herby Skalmierzyc, Ostrowa Wlkp, Ziemi Ostrowskiej oraz prowincji poznańskiej. Bogaty wystrój wnętrza zdobiły płaskorzeźby z białego, włoskiego marmuru czy kryształowe żyrandole. Oprócz wspomnianej restauracji mieściły się tutaj dwie poczekalnie, jedna dla pasażerów I i II klasy oraz druga dla podróżnych III i IV klasy, kasy biletowe, pokoje gościnne i

apartamenty. W 1908 roku wskutek rozwoju osady nastąpiło jej odłączenie od Skalmierzyc i nadanie nazwy Neu Skalmierschütz, jednak stacja nadal oznakowana była jako XXXXXXXXXX A. Co ciekawe uroczyste otwarcie dworca odbyło się dopiero w październiku następnego roku, chociaż oczywiście służył on podróżnym przynajmniej od kilku lat.

Dworzec skalmierzycycki jeszcze krótko po Powstaniu Wielkopolskim nadal odgrywał ważną rolę. W styczniu oraz na początku lutego 1919 roku pełnił funkcję tymczasowych koszar i magazynu broni dla oddziałów, stając się głównym miejscem organizacji sił powstańczych. Ciekawostką jest pismo Aliantów wystosowane 20 maja 1919 roku przez generała brygady Hammonda (Head of Allied Railway Mission) do majora Ryana (American Food Mission) dotyczącej zgody na ustanowienie na dworcu Komisji w celu regulacji przepływu... ziemniaków pomiędzy Poznaniem a Warszawą.

^[3]
W latach 20. XX wieku uruchomiono ponownie stację kolejową, regularnie kursowały tutaj pociągi, jednak pozycja dworca znacznie spadła – nie był to już obiekt przygraniczny. Dworzec przebudowano wówczas na warsztaty mechaniczne. Działanie to co prawda przysporzyło nowych miejsc pracy, jednak bezpowrotnie zniszczyło bogaty wystrój dworca. Od tego okresu dworzec stopniowo tracił funkcję, lokowano tutaj kolejne zakłady produkcyjne czy mieszkania. Lata 90. to okres dalszego ograniczania liczby pociągów. Dworzec kolejowy zaczął niszczyć nie mogąc być w pełni wykorzystywanym. Przełomem w dyskusji nad jego ratunkiem może okazać się trasa przebiegu Kolei Dużych Prędkości. Na konferencji zorganizowanej przez Burmistrza Gminy i Miasta Nowe Skalmierzyce Bożenę Budzik w grudniu 2009 roku w zabytkowym wnętrzu dworca na ręce prezesa PLK Zbigniewa Szafrąńskiego została przekazana koncepcja przebiegu kolei opracowana wspólnie przez samorządy Nowych Skalmierzyc, Kalisza i Ostrowa Wielkopolskiego. Na etapie jej opracowywania przez zespół projektowy władze gminy usilnie zabiegały, aby włączyć w ten projekt zabytkowy dworzec. Właśnie na tej konferencji zorganizowanej celowo w tym obiekcie propozycja ta spotkała się z dużym zainteresowaniem prezesa PLK i została przekazana konsorcjum, które opracowywało studium wykonalności dla tego liczonego w miliardach złotych przedsięwzięcia.

Ostatecznie z inicjatywy Burmistrza Gminy i Miasta Nowe Skalmierzyce Bożeny Budzik pod koniec 2015 roku został przejęty na własność samorządu. Plany wobec zabytku są bardzo ambitne – ma on wzorem dawnych lat nadal służyć mieszkańcom, czy to jako sala koncertowa, miejsce dla organizacji społecznych a nawet Urząd Stanu Cywilnego zlokalizowany w najpiękniejszej sali poczekalni I

klasy, która miałyby odzyskać pierwotną ornamentykę.

Dalsze karty historii dworca czekają więc na zapisanie...

A. Liebert

Pozostałe aktualności ^[4]

Source URL: <https://noweskałmierzyce.pl/pl/news/dworzec-w-nowych-skałmierzycach>

Links:

[1] <http://www.noweskałmierzyce.pl/sites/default/files/zdjecia/starydworzec.jpg>

[2] http://www.noweskałmierzyce.pl/sites/default/files/zdjecia/dworzec_0.jpg

[3] http://www.noweskałmierzyce.pl/sites/default/files/zdjecia/img_5184.jpg

[4] <https://noweskałmierzyce.pl/aktualnosci>